

ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ DESTEK OFİSLERİ VE ÜNİVERSİTEDEKİ ROLLERİ

Başak AKTEKE-ÖZTÜRK*, Fatih ARI*, Okan KUBUŞ*,

Tarkan GÜRBÜZ**, Kürşat ÇAĞILTAY**

(*) Öğretim Teknolojileri Destek Ofisi, ODTÜ, ANKARA

(**) Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, ODTÜ, ANKARA

bozturk@metu.edu.tr

ÖZET

Toplumsal dönüşümün önemli unsurlarından biri olan üniversitelerin teknolojiyi öğretimde kullanmada ve geliştirmede öncülük etmesi, toplumların bu teknolojilere adaptasyonu ve bilgi toplumunun oluşturulması için önemlidir. Türkiye’de yüksek öğretimde yeni teknolojilerin kullanımının henüz istenildiği düzeyde gerçekleşmediği bilinen bir gerçektir. Bu noktada üniversitelerde kurulacak “öğretim teknolojileri destek ofisleri”, ihtiyaçlara ve sorunlara sistematik çözümler bulunabilmesini sağlayacaktır. Öğretim teknolojileri destek ofisleri, yeni öğretim teknolojilerinin eğitimde yaygın ve doğru olarak kullanılabilmesi için ve öğretim üyelerinin bu teknolojileri kullanabilir hale gelerek pedagojik yetilerini de artırması ile birlikte derslerin etkin hale getirilmesi için gereken desteği verecek birimlerdir. Üniversitelerin ülkedeki eğitim ihtiyaçlarına uygun çözümler geliştirerek dünyada yaşanan gelişmeye katkıda bulunması bu birimlerin yapacağı çalışmalarla daha mümkün olabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Öğretim Teknolojileri Destek Ofisi, Üniversite Eğitimi, Teknoloji Kullanımı

INSTRUCTIONAL TECHNOLOGY SUPPORT OFFICES AND THEIR ROLES IN THE UNIVERSITIES

ABSTRACT

As a basic institution for the development of the society in terms of the adoption to technology, universities have the leading role to make use of the technology in instruction as well as developing new instructional technology. It is a fact that broad implementation of new technology in education is not an accomplished task yet in higher education of Turkey. At this point, “instructional technology support offices” could propose solutions systematically to the needs and problems faced with the usage and development of technology in education. These offices are units which should be charged with the implementation of new instructional technology in education in a broad and true sense. Moreover, these units should support instructors in technology use to increase their pedagogic skills such that they can prepare more efficient courses than before. Hence, the universities would have been contributing to the development of higher education at world wide scale by the work of these offices in the direction of educational needs.

Keywords: Instructional Technology Support Office, Higher Education, Technology Use

1. GİRİŞ

Öğretim teknolojileri alanındaki hızlı gelişme, varolan eğitim yaklaşımlarının sorgulanmasına sebep olmuş ve her düzeyde eğitim ve öğrenme ihtiyaçlarında yenilikçi çözümlerin geliştirilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Dünyada başta üniversiteler olmak üzere bir çok eğitim kurumu, öğretim teknolojilerini kullanarak daha etkin ve yaratıcı eğitim yaklaşımları oluşturmaya yönelik modellerin tasarlanması, geliştirilmesi ve uygulanması için çalışmalar yapmaktadır. Artık, öğrenme ve öğretim sürecinde öğretim

teknolojilerinin yeri ve önemi yadsınamaz. Ancak, teknolojinin eğitime entegrasyonu sürecinde ciddi problemler ortaya çıkmaktadır. Bu problemlerin çoğu mevcut teknolojilerin yanlış kullanımından ya da bu teknolojileri kullanacak insanların yeterli düzeyde bilgiye sahip olmamalarından kaynaklanmaktadır.

Öğretim teknolojileri diye adlandırılan teknolojiler oldukça çeşitlidir. Bilgisayara dayalı kelime işlemciler, hesap çizelgeleri ve veritabanları 20 yıl öncesinin daktilolarının yerini almıştır. Bunlara ek olarak, CD-

ROM'lar, DVD'ler, hipermetinler (hypertext), hiperortamlar (hypermedia) ve çoklu ortam (multimedia) araçlarının yanı sıra grafik ve masaüstü yayımlama yazılımları, ders materyallerinin sunumunda ve öğrencilere ulaştırılmasında kullanılacak teknolojilerden bazılarıdır. İnternet, bilgi kaynaklarının çeşitlenmesi ve bilginin paylaşılması anlamında önemlidir. Telekomünikasyon teknolojileri örneğin sesli konferans (audio conferencing), görüntülü konferans (video conferencing) dünyanın farklı bölgelerindeki öğretim üyelerinin, öğrencilerin ve uzmanların görüş alışverişinde bulunmalarını sağlamaktadır.

Gelişmiş ülkelerdeki üniversitelerde, öğretim teknolojileri ile ilgili ihtiyaçların sistematik olarak karşılanması için üniversite bünyesinde öğretim teknolojileri destek ofisleri kurulmaktadır. Ülkemizdeki üniversitelerde de bu tür ofislere ihtiyaç olduğu, hem üniversite yönetimleri tarafından tespit edilmektedir hem de öğretim üyelerinin taleplerinden anlaşılmaktadır. Öğretim teknolojileri destek ofisleri, yeni öğretim teknolojilerinin eğitimde yaygın ve doğru olarak kullanılabilmesi için ve öğretim üyelerinin bu teknolojileri kullanabilir hale gelerek pedagojik yetilerini de artırması ile birlikte derslerin etkin hale getirilmesi için gereken desteği verecek birimlerdir. Üniversitelerin ülkedeki eğitim ihtiyaçlarına uygun çözümler geliştirerek dünyada yaşanan gelişmeye katkıda bulunması bu birimlerin yapacağı çalışmalarla daha mümkün olabilecektir.

Bu bağlamda, bu bildirinin amacı, Türkiye'deki üniversitelerde teknoloji kullanımının durumunu irdeleyerek, öğretim teknolojileri destek ofislerinin dünya üniversitelerinde oldukça yaygın olduğundan da yola çıkarak, üniversitelerimizde böyle ofislerin kurulması gerektiğini vurgulamak ve ODTÜ Öğretim Teknolojileri Destek Ofisi'nin çalışmalarını tanıtmaktır.

2. ÜNİVERSİTELERDE TEKNOLOJİ KULLANIMININ DURUMU: TÜRKİYE

Üniversitelerin temel görevlerinin eğitim öğretim, araştırma, ve kamu hizmeti olduğu gerçeğinden hareket edilirse yüksek öğrenimin temel işlevi bilginin oluşturulması, iletimi, korunması ve uygulanmasıdır [3].

Yükseköğretim alanında yeni teknolojilerin kullanımında dünyada önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Türkiye'de yükseköğretim hızlı bir değişim ve gelişimden geçerken dünyada olup biten gelişmelerin de takip edilmesi gerekmektedir. Özellikle hızla gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri yaşam tarzlarımızı bile etkilemişken, bu değişimi eğitim ortamlarından soyutlamak olanaksızdır. YÖK Stratejik Plan'ında da tespit edildiği gibi Türkiye'de üniversite eğitiminde, eski öğretim tekniklerinin hakimiyeti sürmektedir. Yükseköğretim kurumlarında, sınırlı kaynaklardan yararlanarak hazırlanan ders notlarına ya da öğrenciye not tutturularak belletirilme esasına dayanan bir öğretim yöntemi oldukça yaygındır. Derslerinde yeni öğretim teknolojilerinden yararlanan öğretim üyelerinin de genelde bu teknolojinin olanaklarından yeterli düzeyde yararlanamadıkları görülmektedir [9].

Ülkemizde yükseköğretim bütün eksiklikler ve sorunlara rağmen ilerlemeler kaydetmekle birlikte bu gelişimin planlı ve düzenli bir gelişme olduğu söylenemez. Planlamaların olmaması, sorunlarla başa çıkılmasını giderek daha karmaşık bir hale sokmaktadır. Bu nedenle üniversiteler var olan imkanları en iyi şekilde kullanmak zorundadırlar ve bunun için planlı değişimlerin yapılması gerekir. YÖK, üniversitelerin stratejik gelişimleri için kendi çalışmalarını yapmalarını önermektedir. Bu stratejik tercihlerin nasıl yaşama geçirileceği konusunda daha ayrıntılı önerilerin, üniversitelerin kendi stratejik planları içinde kendi koşullarıyla uyumlu çözüm yolları geliştirmesi beklenmektedir [9].

Türkiye'de yükseköğretimde teknolojik gelişmelerden yararlanılması denildiğinde daha çok bilgisayardan yararlanmanın artırılması ve internet kullanımının yaygınlaştırılması anlaşılmaktadır. Yeni öğretim teknolojileri kullanılırken, konuların niteliğine ve kapsamına bağlı olarak görsel-işitsel araçlar ile etkili görsel öğrenme ve düşünme becerileri geliştirilebilir. Teknolojilerin ve bilgi teknolojileri ile hizmetlerin sağlanmasında sınıflarımızdaki en önemli eksikliklerden birisi görsel etkilerin verimli hale dönüştürülmemesiyle ilişkilidir. Metin üzerinden öğrenme yaklaşımından kurtularak, tüm iletişim kaynaklarından yararlanan bir öğretimin,

öğrencinin bilişine ve yaratıcılığına olan katkısının çok daha yüksek olacağı açıktır. Eğer böyle bir anlayışa ulaşırsa bilgisayar teknolojilerinin öğretime yapabileceği katkılardan da daha çok yararlanılmış olacaktır.

ODTÜ’de yapılan bir çalışmanın sonuçları, öğrencilerin teknolojik imkanları dersleri için kullandıklarını ancak bunu öğretim elemanlarında gözlemleyemediklerini, dersleri daha aktif hale getirecek teknolojilerin sınıfta kullanılmasını ve online iletişim ve erişim kaynaklarının çoğaltılmasını beklediklerini ortaya koymuştur. Öğretim elemanları da günlük yaşamlarında teknolojiyi sıklıkla kullanmalarına ve ODTÜ’de altyapı ve donanım konusunda sorun yaşamamalarına rağmen sınıfta bunları kullanmadıklarını, ODTÜ’de derslerde teknoloji kullanımına yönelik fırsatları değerlendiremediklerini ve teknolojiyi kullanabilmek için yoğun şekilde desteğe ihtiyaç duyduklarını anketlerde dile getirmişlerdir [8].

3. ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ DESTEK OFİSLERİ

Toplumsal dönüşümün önemli unsurlarından biri olan üniversitelerin teknolojiyi öğretimde kullanmada ve geliştirmede öncülük etmesi, toplumların bu teknolojilere adaptasyonu ve bilgi toplumunun oluşturulması için de önemlidir. Üniversitelerde teknoloji kullanımının artırılması için öncelikle öğretim üyelerinin bu teknolojileri derslerde kullanma konusunda istekli olmaları ve gerektiğinde ilgili kaynaklara ulaşabilmeleri gerekmektedir [1,4,6]. Öte yandan öğrencilerin öğretim teknolojilerinin derslerde kullanımına olan talepleri ve beklentileri de öğretim teknolojilerinin sınıflarda kullanılması için harekete geçirici bir unsurdur [2]. Üniversite bünyesinde kurulacak öğretim teknolojileri destek ofisi, kendini hem teknoloji kullanımı hem de yeni pedagojik yaklaşımlar konusunda geliştirmek isteyen öğretim üyelerine doğru bilgiyi, gerekli yardımı ve konuyla ilgili tavsiyeleri ulaştıracak bir birim olmalıdır. Bu ofis, öğretim üyelerinin kendilerini yeni eğitim yaklaşımlarına uygun olarak geliştirebilmesi için gerekli kaynakları tespit etmeli ve bunları öğretim üyelerine yardımsever bir tavırla sunmalıdır. Bu anlamda bu birimlerde görev

yapan personelin konunun uzmanı olması ve yardım etmeye açık bireyler olması gerekmektedir .

3.1. Dünya Üniversiteleri’ndeki Öğretim Teknolojileri Destek Ofisleri

Gelişmiş ülkelerdeki üniversitelerde yeni teknolojilerin kullanımı ve öğretim teknolojilerinin geliştirilmesi konularından sorumlu birimler bulunmaktadır. Bu birimler öğretim teknolojileri ofisi, öğretim teknolojileri destek ofisi, eğitimsel medya servisleri, multimedya ve görsel laboratuvarı, eğitimsel gelişim merkezi, görsel-işitsel sistemler merkezi gibi adlar altında gerek öğrencilere gerekse öğretim üyelerine servis vermektedirler.

Amerika Birleşik Devletlerinde 60’a yakın üniversitede öğretim teknolojileri destek ofisi ya da merkezi bulunmaktadır. Genel olarak farklı adlardaki kurumları da kapsayan bir araştırma yaptığımızda ABD’nin 51 eyaletinde toplam 600 civarında merkez bulunduğunu görebiliyoruz. ABD dışında, Kanada’da 35, İngiltere’de 30, Avustralya’da 20, Hong Kong’da 7, Singapur’da 4, Yeni Zelanda ile Güney Afrika’da 3, İrlanda ile İsviçre’de 2 ve Mısır ile İsrail’de 1 tane öğretim teknolojilerinin geliştirilmesini amaçlayan kuruluş bulunmaktadır [5].

3.2. ODTÜ Öğretim Teknolojileri Destek Ofisi

ODTÜ rektörlüğüne bağlı bir birim olarak 2005 yılında kurulan ODTÜ Öğretim Teknolojileri Destek Ofisi, 3 araştırma görevlisi ve koordinatör olarak görev yapan 2 öğretim üyesinden oluşmaktadır. Ofis, eğitimde, farklı öğretim teknolojilerinin uygulanması ve kullanılmasını bir toplumsal sorumluluk projesi olarak algılayarak, bu teknolojilerin üniversitede ve ülkemizde öğrenciler ve öğretim üyeleri tarafından kullanımının yaygınlaştırılmasını amaçlamaktadır. ODTÜ 2005-2010 Stratejik Planının [3] ilgili maddeleri doğrultusunda ofisin düzenlediği ve düzenlemeyi planladığı bazı etkinlikler şunlardır:

- tezsiz yüksek lisans, sertifika programları gibi e-öğrenimin ihtiyaç duyulduğu alanlara yönelik çalışmalar yapmak,

- ulusal ve uluslararası projeler başlatıp, koordine etmek,
- yurtdışı üniversiteler ve araştırma kurumları ile düzenlenecek karşılıklı seminerlerde bilgi ve tecrübe paylaşımını sağlamak,
- istekli öğretim elemanlarının katılabileceği etkili öğretim seminerlerini düzenli olarak yapmak,
- lisans ve lisansüstü programlardaki seçilecek derslerin e-öğrenim yoluyla verilmesine gerekli desteği vermek,
- öğretim teknolojisi ve bilgisayar teknolojilerinin öğretim ortamlarında kullanımı konusunda akademisyenlere ve öğrencilere teknik destek vermek..

Öğretim Teknolojileri Destek Ofisi, ODTÜ'de açılan derslerde teknolojinin kullanımının artırılması ve bu konuda öğretim üyelerine destek olmak amacıyla çok yönlü servisler sağlamaktadır. Ofis bugüne kadar öğretim üyelerine yönelik 30'a yakın seminer düzenlemiştir. Bu seminerler, öğretim üyelerinin kendi kişisel web sitelerini hazırlaması, öğretim materyallerinin web üzerinden yayınlanması, Flash programı kullanarak etkili öğretim materyali hazırlanması ve ODTÜ'nün ders yönetim sistemi olan METU-Online programının kullanılması konularında yoğunlaşmaktadır. Bu seminerler sırasında öğretim üyelerinin geri bildirimleri bir anket yoluyla toplanmakta ve belirtilen ihtiyaçları karşılamak için yeni seminer başlıkları belirlenmektedir. Varolan seminerler yine bu geri bildirimler doğrultusunda iyileştirilmektedir.

Ofisimizin bir başka faaliyeti de yine ihtiyaçlar doğrultusunda belirlenmiş konularda broşürler hazırlayarak öğretim üyelerimize destek olmaktadır. Bu broşürler, öğretim üyelerimizin pedagojik yetilerini artırmasını sağlamak ve üniversitenin akademik aşırma, teknoloji kullanımı vb. konulardaki yaklaşımlarını hatırlatmak konularında yoğunlaşmaktadır.

ODTÜ Öğretim Teknolojileri Destek Ofisi'nin web sitesi, öğretim üyeleri tarafından aktif olarak kullanılacak araçların olduğu ve çeşitli zamanlarda ihtiyaç duyacakları bilgiye ulaşılabilecekleri bir ortam olmayı amaçlamaktadır. Web sitesinde ders izlencesi (syllabus) şablonları ve web sayfası şablonları

öğretim üyelerinin kullanımına sunulmuştur. Öğretim teknolojileri ve uzaktan eğitim ile ilgili temel bilgilerin de sunulduğu sitede, seminerler sırasında yapılan aktiviteleri açıklayan seminer dökümanları ve öğretim üyelerine dağıtılan broşürlerin elektronik kopyaları bulunmaktadır.

ODTÜ Öğretim Teknolojileri Destek Ofisi, halihazırda iki proje ile ilgili çalışmalar yapmaktadır. Bunlardan bir tanesi MIT'deki Open Courseware (<http://ocw.mit.edu/>) projesinin benzeri olan Açık Ders Malzemeleri projesi (<http://uadm.k.ulakbim.gov.tr/>) , diğeri de ODTÜ'de kurulacak bir Etkili Eğitim Portalı ile ilgilidir. Türkiye Bilimler Akademisi (TUBA)'nin başlattığı Açık Ders Malzemeleri projesi kapsamında Ulusal Açık Ders Malzemeleri Konsorsiyumu kurulmuş ve konsorsiyuma katılan üniversiteler çalışmalara başlamıştır. Açık Ders Malzemeleri Projesi ile ders malzemelerinin web üzerinden, üniversite öğrencilerinin ve öğretim üyelerinin kullanımına sunulması planlanmaktadır. Ofisimizin ODTÜ ayağını yürüttüğü projede derslerin ODTÜ Açık Ders Malzemeleri sistemine girişi devam etmektedir.

Etkili Eğitim Portalı projesi ile, öğretim teknolojilerinin etkili kullanımı, öğretim yöntem ve tekniklerinin etkili uygulamalarına yönelik üniversitemizdeki iyi örnekler tespit edilecek ve bunlarla ilgili görsel anlamda yüksek kaliteli materyaller geliştirilecektir. Ayrıca proje kapsamında çeşitli deney yapma örnekleri videoya çekilecek ve bu deneylerin öğretim tasarımı yapılacaktır. Kurulacak portalde videoların yayınlanması planlanmaktadır. Bu projeler genç öğretim üyelerinin derslerini hazırlarken kullanabilecekleri materyalleri sağlaması ve üniversitenin toplumsal rolü bakımından önem taşımaktadırlar.

4. SONUÇ

Dünya'nın gelişmiş ülkelerindeki üniversitelerde teknolojinin öğretimde kullanımı ve yeni teknolojilerin geliştirilmesi ile ilgili beklentilerin karşılanabilmesi için sadece bu konuda çalışan birimlerin kurulmasına uzun zaman önce başlanmıştır. Ülkemizde yapılan çeşitli araştırmalarda, üniversitelerin stratejik planlarında, teknoloji kullanımı ile ilgili hazırlanan raporlarda

belirlenen ihtiyaçların karşılanması için Türkiye'deki üniversitelerde de böyle birimlerin kurulması ve yaygınlaştırılması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu ofisler öğretim teknolojilerinin kullanımı ve geliştirilmesi konusunda destek vermenin yanında, varolan teknolojik imkanların öğretim üyeleri ve öğrenciler tarafından yeterli düzeyde ve etkili bir biçimde kullanılabilmesi için araştırmalar yapmalı ve yeni araçlar geliştirmelidir.

5. KAYNAKLAR

[1] Bass R., "Technology, Evaluation, and the Visibility of Teaching and Learning", *New Directions for Teaching and Learning*, n83, Fall 2000, 47

[2] Deden, A., & Carter, V. K. (1996). Using technology to enhance students' skills, *New Directions for Higher Education*, 96, 81-92.

[3] Langenberg, D.N & Spicer, D.Z (2001). The Modern Campus, *New Direction for Higher Education*, No. 115

[4] Neal, E. (1998). Using technology in teaching: We need to exercise healthy skepticism. *The Chronicle of Higher Education*; Washington, June

[5] Saga, H. A List of College and University Instructional Technology Support Centers, <http://ship.nime.ac.jp/~saga/project/ItCenters.doc>

[6] Smith, K. L. (1997). Preparing faculty for instructional technology: From education to development to creative independence. *Cause/Effect*, 20(3), 36-44.

[7] Orta Doğu Teknik Üniversitesi Stratejik Planı 2005 – 2010, Ankara, Mart 2005 http://sp.metu.edu.tr/ODTU_Stratejik_Plan_2005_2010.pdf

[8] ODTÜ'de Etkin Öğretim İçin Teknoloji Kullanımı: Mevcut Durum, Beklentiler, Öneriler, BÖTE, ODTÜ, Şubat 2007

[9] YÖK, Türkiye'nin Yüksek Öğretim Stratejisi, Şubat 2007, Ankara http://www.yok.gov.tr/duyuru/yok_strateji_kitabi.pdf